

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 165/02-59

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. februára 2004 v senáte zloženom z predsedu Daniela Švábyho a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť J. D., R.H., zastúpeného advokátom JUDr. T. B., Advokátska kancelária, P. B., v časti namietaného porušenia práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. mája 2002 sp. zn. Ntv-II 48/02 a v časti namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Žiline vo veci sp. zn. 3 T 9/00 v súvislosti s rozhodovaním o obžalobe na J. D., a takto

r o z h o d o l :

Základné právo J. D. na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 27. mája 2002 sp. zn. Ntv-II 48/02 a jeho právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa

čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Žiline vo veci sp. zn. 3 T 9/00 porušené nebolo.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1.1 Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 18. decembra 2002 č. k. I. ÚS 165/02-17 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. D., R. H. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. T. B., Advokátska kancelária, P. B. (ďalej len „právny zástupca sťažovateľa“), v časti namietaného porušenia práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 27. mája 2002 sp. zn. Ntv-II 48/02 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) a v časti namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) vo veci sp. zn. 3 T 9/00 v súvislosti s rozhodovaním o obžalobe na J. D. (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ zároveň žiadal, aby ústavný súd napadnuté uznesenie zrušil a aby mu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal finančné zadost'učinenie vo výške 5 000 000 Sk.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že bol uznesením Okresného súdu v Trenčíne z 26. júna 1999 sp. zn. 3 Tp 62/99 podľa § 68 Trestného poriadku (ďalej aj „TP“) z dôvodov uvedených v § 67 ods. 1 písm. b) a ods. 2 TP vzatý do väzby (so začiatkom plynutia väzby od 25. júna 1999) v podstate preto, že sa „mal 19. januára 1999 zúčastniť ozbrojeného prepadu peňažného transportu Slovenskej pošty v Považskej Bystrici, kde sa mali pokúsiť odcudziť vrecia so sumou 20 miliónov Sk“. Krajský prokurátor v Trenčíne podal 30.

januára 2001 krajskému súdu obžalobu na M. K. a spol. (medzi inými aj na sťažovateľa) pre trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 Trestného zákona (ďalej len „TZ“), ktorého sa mali dopustiť vykonaním prepadu peňažného transportu. Trestná vec bola uznesením najvyššieho súdu z 25. apríla 2001 sp. zn. Ndt 42/2001 prikázaná na prejednanie a rozhodnutie krajskému súdu, ktorý následne túto trestnú vec spojil na hlavnom pojednávaní 2. októbra 2001 s inou trestnou vecou vedenou proti obžalovanému M. K. a spol. pre trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 TZ na spoločné konanie s tým, že ďalej ich vedie pod sp. zn. 3 T 9/00.

1.2 Zo sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že krajský súd uznesením z 30. januára 2002 podľa § 72 ods. 2 TP zamietol žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu s odôvodnením, že ani v súčasnom štádiu konania sa dôvody väzby nezmenili, podozrenie zo spáchania trestnej činnosti, ktorá sa mu kladie za vinu, sa neoslabilo, ale pretrváva ďalej, ako aj že je stíhaný za trestný čin, kde dolná hranica trestu je viac ako 8 rokov, že neboli vypočutí ďalší svedkovia, a teda je obava, že by mohol týchto svedkov ovplyvňovať alebo ovplyvňovať spoluobžalovaných. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 7 To 4/02 z 18. februára 2002 sťažnosť sťažovateľa, ktorú podal proti uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002, zamietol podľa § 148 ods. 1 písm. c) TP. V tejto súvislosti sťažovateľ uviedol, že ústavný súd nálezom z 21. augusta 2002 sp. zn. III. ÚS 79/02 rozhodol tak, že najvyšší súd uznesením z 18. februára 2002 sp. zn. 7 To 4/02 porušil právo Mgr. M. Ž. (spoluobžalovaného) podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru a citované uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vrátil mu vec na nové prejednanie a rozhodnutie.

Napadnutým uznesením (z 27. mája 2002) najvyšší súd jeho väzbu predĺžil do 25. marca 2003. Podľa sťažovateľa aj v tomto prípade najvyšší súd postupoval v rozpore s označenými článkami ústavy, pretože „znova paušálne a bez náležitého odôvodnenia vyhovel návrhu predsedníčky senátu na predĺženie väzby a to aj nad rámec jej návrhu. Prakticky ničím neodôvodnil napadnuté uznesenie“. Sťažovateľ v tejto súvislosti namietal porušenie jeho „práv byť vo väzbe len zo zákonného dôvodu, nebyť vo väzbe dlhšie ako po nevyhnutnú dobu a byť prepustený počas konania“. Podľa neho nie sú konkrétne dôkazy, že by bol v čase rozhodovania o vzatí do väzby alebo vôbec daný dôvod väzby podľa § 67

ods. 1 písm. b) TP. Ďalej uviedol, že „prípravné konanie bolo dávno skončené, obžaloba na súd napadla 30. 03. 2001 a súd už vypočul v podstate všetkých najdôležitejších svedkov“, a preto „dôvod kolúznei väzby“ nie je daný, v dôsledku čoho je porušované jeho „právo byť vo väzbe len zo zákonného dôvodu“.

1.3 V súvislosti s dobou trvania väzby a „postupom krajského súdu vo veci sp. zn. 3 T 9/00 v súvislosti s rozhodovaním o obžalobe na sťažovateľa“ sťažovateľ uviedol, že „po priet'ahoch v prípravnom konaní dňom 30. 3. 2001 napadla obžaloba súdu. Po prvýkrát vytýčil Krajský súd v Žiline hlavné pojednávanie až na dni 10. – 14. septembra 2001. Termín hlavného pojednávania v tieto dni však bol zrušený a to z toho dôvodu, že jeden z členov senátu sa mal zúčastniť snemu Zväzu protifašistických bojovníkov. Ďalší termín pojednávania bol vytýčený na deň 2. – 5. októbra 2001 avšak aj toto bolo zrušené. Ďalší termín bol vytýčený na 28., 29. a 30. novembra 2001, kedy skutočne bolo hlavné pojednávanie vykonané, boli vypočutí utajení svedkovia a vzhľadom na to, že sa nedostavili všetci predvolaní svedkovia, bolo hlavné pojednávanie opäť odročené na 7. a 8. novembra 2001. Po predvolaní svedkov bolo hlavné pojednávanie vytýčené na dni 28. - 31. januára 2002, ktoré bolo vykonané. Pojednávanie vytýčené na 7. a 8. marca 2002 sa znova nekonalo, pretože členka senátu odišla na kúpeľnú liečbu. Nový termín hlavného pojednávania je vytýčený na dni 14., 15. a 17. mája 2002“. Podľa sťažovateľa dôkazom priet'ahov v konaní a nerešpektovania zásady prejednávateľ väzobné veci čo najrýchlejšie je aj to, že „hoci bolo v dňoch 19. – 21. 6. 2002 vykonané hlavné pojednávanie na Krajskom súde v Žiline, toto bolo znova odročené až na dni 11. – 13. 9. 2002. Hoci som na hlavnom pojednávaní 21. 6. 2002 podal žiadosť o prepustenie z väzby, túto mi krajský súd zamietol s poukazom na názor najvyššieho súdu v napadnutom uznesení o predĺžení väzby“. Podľa sťažovateľa „z uvedeného vyplýva, že súd vo veci nepostupuje s prihliadnutím na nutnosť väzobné veci prejednávateľ urýchlene. Hlavné pojednávania neboli dôsledne pripravené. Skutočnosti, pre ktoré bolo viackrát odročené hlavné pojednávanie som nezavinil a je nemysliteľné, aby bola účasť člena senátu na sneme Zväzu protifašistických bojovníkov, ako aj kúpeľná liečba členky senátu zákonným dôvodom na môj ďalší pobyt vo väzbe. Všetky tieto skutočnosti potvrdzujú liknavý postup orgánov činných v trestnom konaní pri rozhodovaní v mojej veci. Súdy majú povinnosť organizovať prácu tak, aby boli trestné veci

prejednávanej čo najrýchlejšie a v súlade so zákonom. Nedôslednosť v postupe orgánov činných v trestnom konaní nemôže ísť na môj úkor a táto nemôže byť dôvodom na moje ďalšie držanie vo väzbe“.

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili účastníci konania: najvyšší súd, zastúpený predsedom jeho trestného kolégia H. S., vyjadrením zo 14. januára 2003, krajský súd, zastúpený jeho predsedom R. U., resp. jeho podpredsedom J. K., vyjadreniami z 1. augusta 2002, 31. januára 2003 a 25. apríla 2003 a právny zástupca sťažovateľa vyjadreniami z 28. februára 2003, 21. augusta 2003 a 17. septembra 2003.

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práv.

II.

Na základe písomných vyjadrení účastníkov konania a ich príloh ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav napadnutého konania:

1. Na sťažovateľa a ďalších piatich obvinených (K., Ž., Ž., I., P.) podal 30. marca 2001 krajský prokurátor v Trenčíne obžalobu Krajskému súdu v Trenčíne pre trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 TZ a pre trestný čin nedovoleného ozbrojovania podľa § 185 ods. 1 a ods. 2 písm. a) a b) TZ, ktorých sa títo mali dopustiť vykonaním dvoch ozbrojených prepadov peňažných transportov skutkami uvedenými v obžalobe.

Trestná vec bola uznesením najvyššieho súdu z 25. apríla 2001 sp. zn. Ndt 42/2001 prikázaná na prejednanie a rozhodnutie krajskému súdu. Krajský súd, ktorému bola vec z tohto dôvodu postúpená 10. mája 2001 a zapísaná pod sp. zn. 3 T 7/01, ju na hlavnom pojednávaní 2. októbra 2001 spojil s inou trestnou vecou (sp. zn. 3 T 9/00) vedenou proti

obžalovanému M. K. a ďalším šiestim páchatelom pre trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 TZ na spoločné konanie. Trestná vec sťažovateľa (a ďalších deviatich obžalovaných) je v dôsledku tohto spojenia na spoločné konanie vedená pod sp. zn. 3 T 9/00.

Väzba

2. Sťažovateľ bol v súvislosti s označeným trestným stíhaním vzatý do väzby (so začiatkom jej plynutia od 25. júna 1999) uznesením Okresného súdu v Trenčíne z 26. júna 1999 sp. zn. 3 Tp 62/99 z dôvodov uvedených v § 67 ods. 1 písm. b) a ods. 2 TP (t. j. z dôvodu, podľa ktorého obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, ak sú tu konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú obavu, že bude pôsobiť na svedkov alebo spoluobvinených alebo ináč mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, resp. z dôvodu, podľa ktorého obvinený môže byť vzatý do väzby tiež vtedy, ak je trestne stíhaný pre trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov, aj keď nie sú dôvody dané podľa odseku 1).

3. Krajský súd a následne najvyšší súd ako odvolací súd opakovane rozhodovali o väzbe sťažovateľa a spoluobžalovaných. Z rozhodnutí najvyššieho súdu okrem napadnutého uznesenia bolo v kontexte danej veci relevantné ešte jeho uznesenie z 18. februára 2002 sp. zn. 7 To 4/02, ktorým bola zamietnutá sťažnosť sťažovateľa (a ďalších piatich spoluobžalovaných) proti uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002, ktorým bola podľa § 72 ods. 2 TP zamietnutá jeho žiadosť (a žiadosť ďalších spoluobžalovaných) o prepustenie z väzby na slobodu. Vo vzťahu k sťažovateľovi najvyšší súd o existencii väzobných dôvodov uviedol, že „krajský súd aj po vykonaní dokazovania na poslednom pojednávaní správne poukázal na pretrvávanie dôvodov kolúznej väzby v zmysle § 67 ods. 1 písm. b) Tr. por. Hlavné pojednávanie bolo odročené na 7. – 8. marca 2002, na ktoré bolo predvolaných 19 svedkov (doposiaľ nevypočutých), vrátane vyšetrovateľa a znalca. Najvyšší súd SR sa stotožnil aj s názorom krajského súdu, pokiaľ ide o pretrvávanie dôvodu väzby v zmysle § 67 ods. 2 Tr. por. u všetkých obžalovaných (...)“, t. j. vrátane sťažovateľa.

4. Napadnutým uznesením (z 27. mája 2002) najvyšší súd podľa § 71 ods. 2 TP lehotu trvania väzby u sťažovateľa (a ďalších piatich spoluobžalovaných) predĺžil do 25. marca 2003. Najvyšší súd konštatoval, že sťažovateľ je vo väzbe „od 25. júna 1999 z dôvodov uvedených v § 67 ods. 1 písm. b), ods. 2 Tr. por.“ Ďalej uviedol, že podľa „§ 71 ods. 2 Tr. por. v znení novely vykonanej zákonom č. 366/2000 Z. z. väzba v konaní pred súdom spolu s väzbou v prípravnom konaní nesmie trvať dlhšie ako dva roky. Ak nebolo možné pre obtiažnosť veci alebo z iných závažných dôvodov trestné stíhanie v tejto lehote skončiť a prepustením obžalovaných na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže o ďalšom trvaní väzby na nevyhnutne potrebnú dobu rozhodnúť najvyšší súd, a to aj opakovane. Celková doba trvania väzby nesmie presiahnuť tri roky a pri obzvlášť závažných trestných činoch päť rokov. Z obsahu trestných spisov je zrejmé, že dôvody väzby u obžalovaných trvajú aj naďalej vzhľadom na charakter trestnej činnosti, okolnosti jednotlivých skutkov i právnu kvalifikáciu. V stanovenej lehote (do 31. mája 2002) nebolo možné vec ukončiť, keďže hlavné pojednávanie bolo dvakrát odročené pre neprítomnosť jedného z obhajcov, taktiež nebolo možné konať pre práceneschopnosť sudkyne. Z vyššie naznačeného stavu konania vyplýva, že uvedené špecifické okolnosti týkajúce sa zložitosti a rozsahu vykonávania dôkazov na hlavnom pojednávaní, ako aj okolnosti za ktorých mali byť skutky spáchané, odôvodňujú konkrétnym spôsobom obavu, že prepustením obžalovaných na slobodu by bolo zmarené dosiahnutie účelu trestného konania (...)“.

5.1 Na základe sťažnosti jedného zo spoluobžalovaných sťažovateľa ústavný súd nálezom sp. zn. III. ÚS 79/02 z 21. augusta 2002 vyslovil, že uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 7 To 4/02 z 18. februára 2002 (pozri bod 3 tejto časti nálezu) bolo porušené právo Mgr. M. Ž. podľa čl. 5 ods. 4 Dohovoru. Ústavný súd zároveň toto uznesenie v časti týkajúcej sa Mgr. M. Ž. zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu, aby v nej znova konal a rozhodol.

5.2 Z odôvodnenia tohto rozhodnutia ústavného súdu vyplýva, že Mgr. M. Ž. bol vzatý do väzby príslušným uznesením súdu len «z dôvodu podľa § 67 ods. 2 TP». Ústavný súd v tejto súvislosti konštatoval, že najvyšší súd „sa pri rozhodovaní o sťažnosti

sťažovateľa proti uzneseniu krajského súdu zamerané iba na existenciu dôvodného podozrenia zo spáchania trestného činu s dolnou hranicou trestu odňatia slobody najmenej osem rokov. (...) Inými skutočnosťami namietanými sťažovateľom sa najvyšší súd nezaoberal, pretože podľa jeho názoru: „Väzbu na základe uvedeného ustanovenia nie je potrebné odôvodňovať žiadnymi ďalšími skutočnosťami“ (...)). Podľa názoru ústavného súdu vysloveného v tomto rozhodnutí z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) však vyplýva, že „dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, hoci je *conditio sine qua non* pre väzbu, samo osebe môže byť len dočasným väzobným dôvodom (skôr v počiatočných štádiách trestného konania). Pokiaľ má väzba trvať aj naďalej, musí k tomuto jej základnému predpokladu pristúpiť ďalší významný a dostatočný dôvod, resp. dôvody ustanovené vnútroštátnym zákonom, pričom kompetentné orgány musia navyše vo väzobnej veci postupovať s osobitnou starostlivosťou“.

5.3 V nadväznosti na uvedené ústavný súd najvyššiemu súdu vo veci sťažovateľa Mgr. M. Ž. predovšetkým vytkol to, že keď „najvyšší súd rozhodoval o väzbe sťažovateľa 18. februára 2002, tento sa v nej nachádzal už takmer tri roky (od 25. marca 1999). V tom čase preto iba samotné dôvodné podozrenie, že spáchal závažný trestný čin, nemohlo byť titulom pre jeho väzbu a ďalšie pokračovanie v nej. Väzba by bola opodstatnená a zákonná iba vtedy, keby k tomuto dôvodnému podozreniu bola pristúpila aj niektorá z ďalších skutočností uznávaných ako väzobný dôvod podľa § 67 ods. 1 TP (obava z úteku, kolúzie alebo pokračovania v trestnej činnosti) (...)“.

6.1 Najvyšší súd po vrátení veci konajúc znovu o sťažnosti Mgr. M. Ž. podanej proti uzneseniu krajského súdu z 30. januára 2002 (pozri bod 3 tejto časti nálezu) rozhodol uznesením zo 17. októbra 2002 sp. zn. 7 To 17/02 tak, že uznesenie krajského súdu podľa § 149 ods. 1 písm. a) a ods. 3 TP zrušil „v časti dotýkajúcej sa obžalovaného Mgr. M. Ž.“. Vo výroku aj v odôvodnení tohto uznesenia výslovne uviedol, že tak robí „(...) So zreteľom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 21. augusta 2002 sp. zn. III. ÚS 79/02-33 (...)“.

6.2 Najvyšší súd zároveň týmto uznesením podľa § 149 ods. 1 písm. a) TP zrušil v celom rozsahu aj uznesenie krajského súdu z 13. septembra 2002 sp. zn. 3 T 9/00, ktorým tento medzičasom zamietol žiadosti sťažovateľa a ďalších obžalovaných o prepustenie z väzby, ktoré podali na hlavnom pojednávaní 13. septembra 2002, a podľa § 72 ods. 1 TP prepustil dotknutých obžalovaných vrátane sťažovateľa z väzby na slobodu. Vo vzťahu k dôvodom kolúznei väzby (§ 67 ods. 1 písm. b) TP) u sťažovateľa najvyšší súd uviedol, že „ani neskončené dokazovanie na hlavnom pojednávaní nepotvrďuje konkrétnym spôsobom, že by v tomto štádiu konania mohli úspešne naplniť uvedený dôvod väzby. Krajský súd vykonal všetky mienené a procesnými stranami navrhované dôkazy (vrátane všetkých listinných dôkazov), pričom na pojednávanie odročené na 11. až 13. novembra 2002 predvolal desať svedkov, ktorých navrhli obžalovaní. Krajský súd v odôvodnení uznesenia ani neuviedol, v čom alebo v akých konkrétnych súvislostiach by obžalovaní mohli na svedkov alebo spoluobžalovaných ešte v súčasnej dôkaznej situácii pôsobiť. Navyše niekoľko z obžalovaných nie je stíhaných väzobne (...)“.

7. V nadväznosti na uznesenie najvyššieho súdu (pozri bod 6.1) a jeho právoplatnosť najvyšší súd príkazom na prepustenie z väzby zo 17. októbra 2002 prikázal, aby boli sťažovateľ a ďalší označení obžalovaní ihneď prepustení z väzby na slobodu. Zároveň ich v tomto príkaze poučil o povinnosti dostaviť sa na hlavné pojednávanie krajského súdu v dňoch 11. až 13. novembra 2002, ako aj „o možnosti nového vzatia do väzby pri porušení zákonných podmienok uvedených v § 67 ods. 3 TP v znení novely č. 422/2002 Z. z.“

Konanie pred krajským súdom

8. Hlavné pojednávanie nariadené na 10. až 14. september 2001 bolo z dôvodu prekážok na strane okresného súdu (neprítomnosť prísediaceho J. Š., ktorý sa vzápätí vzdal funkcie prísediaceho, v dôsledku čoho došlo aj k zmene v zložení senátu) odročené na 2. až 5. október 2001. Toto hlavné pojednávanie, na ktorom došlo k rozhodnutiu o spojení trestných vecí na spoločné konanie (pozri bod 1 tejto časti nálezu), bolo odročené pre neprítomnosť jedného z obhajcov a obžalovaného na 7. až 9. november 2001 a 28. až 30. november 2001 „v záujme zosúladenia termínov s prípadnými kolíziami zo strany obhajcov“.

9. Hlavné pojednávania boli v uvedených dňoch riadne uskutočnené (po prednesení obžalôb zo spojených trestných vecí a vyjadrení zástupcov poškodených strán boli vypočutí obžalovaní - medzi nimi aj sťažovateľ, vypovedal svedok P. Ch. a vykonal sa výsluch utajeného a chráneného svedka) a krajský súd 30. novembra 2001 uznesením zamietol žiadosti obžalovaných vrátane sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu a následne 17. decembra 2001 predložil spis najvyššiemu súdu na rozhodnutie o ich sťažnostiach, ktoré podali proti jeho uzneseniu. Spis sa okresnému súdu vrátil 7. januára 2002.

10. Hlavné pojednávanie nariadené na 28. až 31. január 2002 bolo po výsluchu pätnástich svedkov odročené na 7. až 8. marec 2002 za účelom predvolania ďalších devätnástich (menovite označených) svedkov. Krajský súd zároveň uznesením zamietol žiadosti obžalovaných vrátane sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu, ktoré podali počas hlavného pojednávania. Následne sťažovateľ a dotknutí obžalovaní podali sťažnosti proti tomuto uzneseniu krajského súdu (z 30. januára 2002) a z tohto dôvodu bol spis opätovne predložený najvyššiemu súdu, ktorý o nich rozhodol 18. februára 2002 (pozri bod 3 tejto časti nálezu).

11. Hlavné pojednávanie nariadené na 7. až 8. marec 2002 bolo odročené z dôvodu práceneschopnosti obhajcu spoluobžalovaného. Následne bola od 11. marca do 25. apríla 2002 práceneschopná sudkyňa – členka senátu. Predsedníčka senátu v dôsledku toho, že nahradiť práceneschopnú členku senátu v tomto štádiu konania iným sudcom by znamenalo hlavné pojednávanie vykonať znova a opakovať už vykonané dôkazy, nariadila hlavné pojednávanie na 14. až 17. máj 2002, ktorého termín konania však z dôvodu oznámenia jedného z obhajcov spoluobžalovaných o jeho kolízii s iným (skôr nariadeným) hlavným pojednávaním bol zmenený na 19. až 21. jún 2002. Zároveň predsedníčka senátu podala najvyššiemu súdu návrh na predĺženie lehoty trvania väzby u obžalovaných vrátane sťažovateľa. Najvyšší súd o tomto návrhu rozhodol 27. mája 2002 napadnutým uznesením (pozri bod 4 tejto časti nálezu).

12. Hlavné pojednávanie nariadené na 19. až 21. jún 2002 bolo po výsluchu osemnástich svedkov a vykonaní listinných dôkazov a po zamietnutí (uznesením) žiadostí

obžalovaných vrátane sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu odročené na 11. až 13. september 2002. V uznesení o odročení sa uviedlo, že spis bude predložený najvyššiemu súdu na rozhodnutie o sťažnostiach, ktoré sťažovateľ a dotknutí obžalovaní podali proti uzneseniu krajského súdu, ktorým zamietol uvedené žiadosti sťažovateľa a ďalších obžalovaných. Najvyšší súd o nich rozhodol 19. augusta a 23. augusta 2002 spis vrátil krajskému súdu.

13. Hlavné pojednávanie nariadené na 11. až 13. september 2002 bolo po výsluchu troch svedkov, dvoch súdnych znalcov, vykonaní listinných dôkazov a prečítaní výpovedí svedkov (okrem tých, u ktorých spoluobžalovaní sťažovateľa trvali na ich vypočutí na hlavnom pojednávaní) odročené na 11. až 13. november 2002. Krajský súd zároveň uznesením rozhodol o žiadostiach sťažovateľa a spoluobžalovaných o prepustenie z väzby na slobodu, ktorí proti nemu podali sťažnosť. Spis bol z tohto dôvodu predložený najvyššiemu súdu, ktorý o ich sťažnostiach rozhodol uznesením zo 17. októbra 2002 (pozri body 6.1 a 6.2 tejto časti nálezu) a v nadväznosti na jeho právoplatnosť nariadil ich prepustenie z väzby na slobodu (pozri bod 7 tejto časti nálezu). Počas ďalšieho trvania napadnutého konania bol sťažovateľ na slobode.

14. Hlavné pojednávanie nariadené na 11. až 13. november 2002 bolo z dôvodu neprítomnosti šiestich obžalovaných vrátane sťažovateľa, ktorý bol prostredníctvom svojho obhajcu ospravedlnený (praceneschopnosť), odročené na neurčito.

15. Hlavné pojednávanie nariadené na 24. február 2003, ktorého sa o. i. nezúčastnili obhajca sťažovateľa a traja obžalovaní (ospravedlnení pre praceneschopnosť), bolo odročené na 12. a 13. máj 2003, keďže spis bolo potrebné predložiť najvyššiemu súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti jedného zo spoluobžalovaných. Zo zápisnice z odročeného hlavného pojednávania z 24. februára 2003 vyplýva, že sťažovateľ nesúhlasil s tým, aby jeho neprítomný obhajca bol na hlavnom pojednávaní zastúpený na základe substitučného plnomocenstva.

16. Od odročeného pojednávania bol najvyššiemu súdu opakovane predložený spis na rozhodnutie o námietke zaujatosti a sťažnosti jedného z obžalovaných. Najvyšší súd rozhodol 29. mája 2003 tak, že vec krajskému súdu neodňal; krajský súd v dôsledku toho mohol vo veci znova konať od 6. júna 2003, keď mu bol dotknutý spis vrátený. Z tohto dôvodu bolo hlavné pojednávanie nariadené na 12. a 13. máj 2003 odročené na 30. jún a 1. júl 2003.

17. Hlavné pojednávanie nariadené na 30. jún a 1. júl 2003 bolo odročené z dôvodu neprítomnosti (pre práceneschopnosť) jedného z obžalovaných (Ž.). Nový termín hlavného pojednávania bol určený na 29. až 30. september 2003. Medzitým krajský súd 19. augusta 2003 vydal príkaz na zatknutie tohto obžalovaného (Ž.), ktorý bol orgánmi polície realizovaný 12. septembra 2003 a tento obžalovaný bol vzatý do väzby z dôvodov uvedených v § 67 ods. 3 písm. a) TP (ak bol obvinený prepustený z väzby, môže byť v tej istej veci vzatý do väzby, ak je na úteku alebo sa skrýva, aby sa vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, nezdržiava sa na adrese, ktorú uviedol orgánom činným v trestnom konaní, nepreberá zásielky alebo nerešpektuje príkazy orgánov činných v trestnom konaní).

18. Hlavné pojednávania nariadené na 29. až 30. september 2003 a potom na 11. a 18. november 2003 boli odročené z dôvodu neprítomnosti sťažovateľa a ďalšieho obžalovaného (pre práceneschopnosť). Na hlavnom pojednávaní 18. novembra 2003 bola uznesením zamietnutá žiadosť obžalovaného (Ž.) o prepustenie z väzby na slobodu a následne z dôvodu jeho sťažnosti podanej proti tomuto uzneseniu, ako aj za účelom predĺženia jeho väzby bol spis krajského súdu až do 18. decembra 2003 na najvyššom súde.

19. Hlavné pojednávania boli nariadené na 20. a 27. január 2004 (boli aj vykonané) a 3. a 10. február 2004.

III.

V rozsahu, v akom bola predmetná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie (o viazanosti ústavného súdu sťažnosťou a uznesením o jej prijatí na ďalšie konanie pozri napr. nález z 30. apríla 2003 sp. zn. I. ÚS 36/02), sťažovateľ namietal porušenie

1. základného práva na osobnú slobodu zaručeného v čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu (z 27. mája 2002), ktorým bola lehota trvania väzby u neho predĺžená do 25. marca 2003. Podľa sťažovateľa najvyšší súd postupoval v rozpore s označenými článkami ústavy, pretože „paušálne a bez náležitého odôvodnenia vyhovel návrhu predsedníčky senátu na predĺženie väzby, a to aj nad rámec jej návrhu“. Podľa sťažovateľa sa nerešpektovala ani zásada „prejednávať väzobné veci čo najrýchlejšie“;

2. základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru postupom krajského súdu v napadnutom konaní (vo veci obžaloby, ktorá bola na sťažovateľa podaná a je vedená v spoločnom konaní pod sp. zn. 3 T 9/00). Podľa sťažovateľa krajský súd „vo veci nepostupuje s prihliadnutím na nutnosť väzobné veci prejednávať urýchlene“.

Právo na osobnú slobodu

1.1 Predmet sťažnosti uvedený v tomto bode bolo potrebné posúdiť podľa čl. 17 ústavy, ktorý v relevantnej časti znie:

Podľa čl. 17 ústavy osobná sloboda sa zaručuje (odsek 1). Nikoho nemožno (...) pozbaviť slobody inak, ako z dôvodov a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (odsek 2 prvá veta). Do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom a na základe rozhodnutia súdu (odsek 5).

1.2 V danej veci zákonnú úpravu tvorí Trestný poriadok, ktorého relevantné ustanovenia v čase, keď došlo k namietaným skutočnostiam, boli v nasledovnom znení:

Väzba v konaní pred súdom spolu s väzbou v prípravnom konaní nesmie trvať dlhšie ako dva roky. Ak nebolo možné pre obťažnosť veci alebo z iných závažných dôvodov

trestné stíhanie v tejto lehote skončiť a prepustením obvineného na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže o ďalšom trvaní väzby na nevyhnutne potrebnú dobu rozhodnúť najvyšší súd, a to aj opakovane. Celková doba trvania väzby nesmie presiahnuť tri roky a pri obzvlášť závažných trestných činoch päť rokov (§ 71 ods. 2 TP).

Návrh na predĺženie lehoty podľa odseku 2 podáva v prípravnom konaní generálny prokurátor a v konaní pred súdom predseda senátu (§ 71 ods. 3 TP).

1.3 Zástupca najvyššieho súdu k tomuto bodu sťažnosti vo svojom vyjadrení zo 14. januára 2003 uviedol, že senát, ktorý napadnutým uznesením na návrh predsedníčky senátu krajského súdu predĺžil lehotu trvania väzby podľa § 71 ods. 2 TP, okrem iného aj obvinenému sťažovateľovi do 25. marca 2003, postupoval v súlade so zákonom. Podľa tohto vyjadrenia „Senát vychádzal zo skutočnosti, že všetci obvinení i obvinený J. D. sú stíhaní pre trestný čin, na ktorý zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej 8 rokov (§ 67 ods. 2 Tr. por.). Správne poukázal na skutočnosti, pre ktoré boli pojednávania odročované, čo malo za následok, že krajský súd nemohol vo veci meritórne rozhodnúť. Zaoberal sa aj okolnosťami uvedenými v § 71 ods. 2 Tr. por., lebo zistil, že špecifické okolnosti týkajúce sa zložitosti a rozsahu vykonávania dôkazov na hlavnom pojednávaní, ako aj okolnosti za ktorých mali byť skutky spáchané, odôvodňujú konkrétnym spôsobom obavu, že prepustením obžalovaných na slobodu by bolo zmarené dosiahnutie účelu trestného konania. Z uvedeného vyplýva, že senát konal v súlade so zákonom, ako aj v zmysle rozhodnutí Najvyššieho súdu SR uverejnených pod číslom 41/1994 a 17/1996 Zb. rozh. tr. Z uvedených dôvodov nebolo porušené právo na osobnú slobodu obvineného podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (...)“.

1.4 Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu v reakcii (z 28. februára 2003 v spojení s podaním z 21. augusta 2003) na toto vyjadrenie najvyššieho súdu o. i. uviedol, že uvedené dôvody «nemôžu odôvodniť porušenie ústavných princípov ani konvalidovať vzniknutý stav. Samotná skutočnosť, že som stíhaný za trestný čin s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej osem rokov nie je sama o sebe zákonným a ústavným dôvodom na moje sústavné držanie vo väzbe počas celého trestného konania. Ani zložitost'

prípade a vykonávaných dôkazov neznamená, že väzba musí trvať toľko, aby súdy „stihli“ vec ukončiť. Preto najmä v zložitých prípadoch musia kompetentné orgány postupovať s osobitnou starostlivosťou. Z citovaného stanoviska nevyplýva, v čom by mala byť vidieť práve táto osobitná starostlivosť. Samotné podozrenie zo spáchania trestného činu môže byť dôvodom na vzatie osoby do väzby na počiatku vyšetrovania, avšak s pribúdajúcim časom k dôvodu na predĺženie väzby, okrem podozrenia, musí pristúpiť ďalší významný dôvod v súlade nielen s vnútroštátnym právom ale aj medzinárodnými normami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Takouto normou je Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z neho vychádzajúca judikatúra ESĽP náš názor potvrdzuje (...) Na prieskumy spôsobené krajským súdom nereagoval ani Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní o návrhu na predĺženie väzby (...)». Z týchto dôvodov podľa sťažovateľa najvyšší súd napadnutým uznesením „porušil moje právo na osobnú slobodu podľa čl. 17 odsek 1, 2 a 5 ústavy SR“.

1.5 Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Z čl. 127 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci

samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 6/02, I. ÚS 189/03).

1.6 Z čl. 17 ods. 5 ústavy vyplýva, že do väzby možno vziať iba z dôvodov a na čas ustanovený zákonom. Ústava sama teda neustanovuje ani dôvody väzby, ani čas, na ktorý možno vziať do väzby, ale odkazuje v tomto smere na zákonnú úpravu. Príslušná zákonná úprava obsiahnutá predovšetkým v Trestnom poriadku je tak integrálnou súčasťou ústavného rámca zaručenej osobnej slobody. V dôsledku toho nerešpektovanie príslušnej zákonnej úpravy je zároveň nerešpektovaním ústavy, a tým i porušením ňou zaručeného práva na osobnú slobodu.

Ústavné záruky osobnej slobody jednotlivca sa však v prípade väzby len odkazom na zákonnú úpravu nevyčerpávajú. V materiálnom zmysle slova ústava vyžaduje, aby rozhodnutie súdu o väzbe zodpovedalo jednak významu zaručenej osobnej slobody a jednak „dôvodom a času ustanovenému zákonom“. Z ustanovenia čl. 17 ods. 5 ústavy je evidentné, že „rozhodnutie“, „dôvody“ a „čas, na ktorý možno vziať do väzby“, tvoria jeden celok. Vzhľadom na to, že „osobná sloboda“ je ústavne garantovaným princípom a „pozbavenie slobody – väzba“ je výnimkou z neho, musí úvaha súdu o existencii zákonom ustanovených dôvodov a času väzby v konkrétnom prípade zodpovedať vždy tomuto vzťahu medzi princípom a výnimkou. Výnimočnosti tohto prostriedku musí zodpovedať aj jeho čas použitia tak, aby väzba nepresiahla v konkrétnom prípade s ohľadom na jeho okolnosti nevyhnutnú dobu. Trvanie väzby možno totiž v konkrétnom prípade ospravedlniť, len ak existujú jasné náznaky skutočného verejného záujmu, ktoré napriek prezumpcii neviny prevažujú nad právom obvineného na osobnú slobodu. Vo formálnom zmysle slova ústava vyžaduje, aby súd túto svoju úvahu vyjadril ešte aj spôsobom, ktorý pre rozhodnutie o väzbe ustanovuje zákon. Ústava tak jasne dbá o to, aby väzba ako opatrenie pozbavujúce osobnej slobody bola vykonaná spôsobom poskytujúcim obvinenému základné procesné záruky

proti svojvoľnému postupu orgánov činných v trestnom konaní (nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 55/98 z 18. októbra 2001, pozri aj I. ÚS 6/02).

Z judikatúry ústavného súdu teda vyplýva, že každé pozbavenie slobody musí byť „zákonné“, t. j. musí byť vykonané „v súlade s konaním ustanoveným zákonom“, a okrem toho každé opatrenie, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody, musí byť zlučiteľné s účelom čl. 17 ústavy, ktorým je ochrana jednotlivca proti svojvôli (*mutatis mutandis* II. ÚS 55/98, I. ÚS 177/03, III ÚS 7/00). Požiadavka obsiahnutá v tomto článku sa nemôže definovať *in abstracto*, ale musí sa posúdiť vo svetle okolností každej veci vrátane toho, čo v sťažnosti uviedol sťažovateľ (pozri napr. I. ÚS 109/03). Ústavný súd preto v prípade čl. 17 ústavy môže a musí uplatniť určitú revíziu právomoc, avšak bez toho, aby sám hodnotil skutočnosti, ktoré viedli všeobecný súd k tomu, že uprednostnil určité rozhodnutie pred iným. Jeho úlohou ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) je preskúmať zlučiteľnosť opatrenia, ktorým je jednotlivec pozbavený slobody, s ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách, nie však konať ako všeobecný súd tretej alebo štvrtej inštancie; takéto konanie by bolo porušením obmedzenia, ktoré vyplýva z rozdelenia ústavnej ochrany základných práv alebo slobôd medzi všeobecné súdy a ústavný súd v čl. 127 ods. 1 ústavy.

1.7 Podstata námietok v tomto bode sťažnosti sťažovateľa sa týkala prekročenia nevyhnutnej doby trvania väzby, do ktorej bol vzatý počnúc 25. júnom 1999, počas napadnutého konania pred krajským súdom, ktoré sa začalo 10. mája 2001.

V danej veci ústavný súd konštatuje, že trvanie väzby u sťažovateľa v napadnutom konaní pred krajským súdom neprekročilo lehotu, ktorá je v tomto prípade trestného stíhania zákonom ustanovená ako maximálna. Podľa názoru ústavného súdu najvyšší súd vo vzťahu k sťažovateľovi však neprekročil napadnutým uznesením ani lehotu, ktorá je vymedzená požiadavkou, „aby väzba nepresiahla v konkrétnom prípade s ohľadom na jeho okolnosti nevyhnutnú dobu“. V okolnostiach danej veci bolo potrebné napadnuté uznesenie najvyššieho súdu posúdiť aj z hľadiska jeho uznesenia z 18. februára 2002, ktoré napadnutému uzneseniu bezprostredne predchádzalo. Konkrétne okolnosti danej veci totiž

bez akýchkoľvek pochybností svedčia podľa názoru ústavného súdu o existencii úzkej súvislosti medzi týmito uzneseniami najvyššieho súdu (pozri body 3, 4, 10 a 11 časti II nálezu), preto napadnuté uznesenie nemožno posudzovať izolovane a bez ohľadu na odôvodnenie, ktorým najvyšší súd vo svojom uznesení z 18. februára 2002 odôvodnil existenciu väzobných dôvodov u sťažovateľa.

1.8 Sťažovateľ bol vzatý a držaný vo väzbe z dvoch zákonom ustanovených väzobných dôvodov: jednak z dôvodu uvedeného v § 67 ods. 1 písm. b) TP (dôvod tzv. kolúznej väzby) a jednak z dôvodu uvedeného v § 67 ods. 2 TP (dôvod založený na podozrení zo spáchania trestného činu s dolnou hranicou trestu odňatia slobody najmenej osem rokov). Väzobný prípad sťažovateľa sa teda odlišoval od väzobného prípadu spoluobžalovaného Mgr. M. Ž., ktorý bol vzatý do väzby len z dôvodu uvedeného v § 67 ods. 2 TP, ktorý inak ústavný súd v jeho prípade sankcionoval svojím nálezom č. k. III. ÚS 79/02-33 z 21. augusta 2002 (pozri body 5.1 až 5.3 časti II nálezu). Avšak v aspekte dôvodu podľa čl. 67 ods. 2 TP by zrejme nebolo možné ani v prípade sťažovateľa akceptovať názor zástupcu najvyššieho súdu, že „senát konal v súlade so zákonom, ako aj v zmysle rozhodnutí Najvyššieho súdu SR uverejnených pod číslom 41/1994 a 17/1996 Zb. rozh. tr.“ (pozri bod 1.3 tejto časti nálezu), najmä keď sa prihliadne na to, že ústavný súd už v náleze z 18. októbra 2001 sp. zn. II. ÚS 55/98 sa vyjadril k rozsahu uplatňovania tohto väzobného dôvodu tak, že „ide o dôvod na vzatie do väzby a jej trvanie, ktorý môže byť relevantný a dostatočný pre takéto opatrenie zásadne len v počiatočnej fáze trestného stíhania pre trestný čin, na ktorý sa toto ustanovenie vzťahuje“. Preto keby išlo o posúdenie len tohto aspektu dôvodov väzby u sťažovateľa, zrejme by ústavný súd aj v jeho prípade dospel k obdobnému právnomu záveru, k akému dospel vo veci jeho spoluobžalovaného pod sp. zn. III. ÚS 79/02.

Avšak v tomto rozhodnutí ústavný súd zároveň pripustil, že „(...) Väzba by bola opodstatnená a zákonná iba vtedy, keby k tomuto dôvodnému podozreniu bola pristúpila aj niektorá z ďalších skutočností uznávaných ako väzobný dôvod podľa § 67 ods. 1 TP (obava z úteku, kolúzie alebo pokračovania v trestnej činnosti) (...)“. V prípade sťažovateľa bolo nepochybné, že takto ako „niektorá z ďalších skutočností uznávaných ako väzobný dôvod“

pristúpila „obava z kolúzie“ v zmysle § 67 ods. 1 písm. b) TP, preto v jeho prípade nevyhnutnosť doby trvania jeho väzby bolo potrebné ešte posúdiť z hľadiska tohto väzobného dôvodu.

1.9 Ústavný súd už zdôraznil, že „nevyhnutnosť doby trvania väzby nemožno stotožňovať so zákonnými lehotami ustanovenými v § 71 Trestného poriadku, na ktoré možno väzbu v prípravnom konaní a v konaní pred súdom predĺžiť. Základný princíp, že väzba má trvať len nevyhnutnú dobu, vyjadruje kvalitatívne iný limit, než je zákonný limit, do ktorého môže byť väzba maximálne predĺžená. Vyplýva to i z toho, že až do vyčerpania celkového zákonného limitu môže byť väzba predĺžovaná viackrát na dobu, aká sa javí v dobe rozhodovania ako nevyhnutná (II. ÚS 55/98). Nevyhnutnosť doby trvania väzby sa nemôže definovať *in abstracto*, ale musí sa posudzovať v každej veci podľa jej osobitných okolností.

Predmetom posúdenia ústavného súdu mohol byť z hľadiska „nevyhnutnosti trvania väzby“ len postup krajského súdu v konaní, ktoré sa pred ním začalo 10. mája 2001, keď mu bola postúpená trestná vec sťažovateľa na vykonanie spoločného konania s inou súvisiacou trestnou vecou (pozri bod 1 časti II nálezu). Predmetom tohto väzobného súdneho konania boli príslušným krajským prokurátorom podané obžaloby na sťažovateľa a ďalších deviatich obžalovaných pre trestný čin lúpeže podľa § 234 ods. 1, ods. 2 písm. a) a b) a ods. 3 TZ pre tri ozbrojené prepady peňažných transportov na skutkovom základe rozvedenom v obžalobách. Krajský súd a následne najvyšší súd ako odvolací súd opakovane rozhodovali o väzbe sťažovateľa a spoluobžalovaných.

Najvyšší súd v uznesení z 18. februára 2002 vo vzťahu k sťažovateľovi uviedol, že „krajský súd aj po vykonaní dokazovania na poslednom pojednávaní správne poukázal na pretrvávajúce dôvody kolúznej väzby v zmysle § 67 ods. 1 písm. b) Tr. por. Hlavné pojednávanie bolo odročené na 7. – 8. marca 2002, na ktoré bolo predvolaných 19 svedkov (doposiaľ nevypočutých), vrátane vyšetrovateľa a znalca“. Toto je podľa názoru ústavného súdu s ohľadom na povahu vzneseného obvinenia konkrétna skutočnosť, ktorou bolo možné

prijateľne odôvodniť ďalšie trvanie väzby u sťažovateľa v čase tohto rozhodovania najvyššieho súdu.

Ústavný súd konštatuje, že táto skutočnosť pretrvávala ešte aj v čase rozhodovania o predĺžení väzby napadnutým uznesením (27. mája 2002), pretože nielen hlavné pojednávanie nariadené na 7. až 8. marec 2002 bolo odročené z dôvodu práceneschopnosti obhajcu jedného zo spoluobžalovaných, ale aj ďalšie hlavné pojednávanie nariadené na 14. až 17. máj 2002 bolo zmarené z dôvodov, ktoré nemožno pričítať krajskému súdu (pozri bod 11 časti II nálezu), takže svedkovia, v súvislosti s ktorými najvyšší súd ústavne prijateľným spôsobom konštatoval pretrvávanie kolúzneho dôvodu väzby u sťažovateľa, mohli byť vypočutí až na hlavnom pojednávaní konanom 19. až 21. júna 2002 (pozri bod 12 časti II nálezu). Preto najvyššiemu súdu nemožno vytýkať, tak ako to robí sťažovateľ, že „paušálne a bez náležitého odôvodnenia vyhovel návrhu predsedníčky senátu na predĺženie väzby“, ak najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol, že „V stanovenej lehote (do 31. mája 2002) nebolo možné vec ukončiť, keďže hlavné pojednávanie bolo dvakrát odročené pre neprítomnosť jedného z obhajcov, taktiež nebolo možné konať pre práceneschopnosť sudkyne. Z vyššie naznačeného stavu konania vyplýva, že uvedené špecifické okolnosti týkajúce sa zložitosti a rozsahu vykonávania dôkazov na hlavnom pojednávaní, ako aj okolnosti za ktorých mali byť skutky spáchané, odôvodňujú konkrétnym spôsobom obavu, že prepustením obžalovaných na slobodu by bolo zmarené dosiahnutie účelu trestného konania (...)“. Ústavný súd k tomu dodáva, že v okolnostiach danej veci nemožno vyčítať najvyššiemu súdu, že v tejto súvislosti prihliadol aj na „práceneschopnosť sudkyne“, ak sa vezme do úvahy to, že nahradiť ju iným sudcom v štádiu konania, v ktorom už boli vypočutí všetci obžalovaní a sedemnásti svedkovia (pozri body 10 a 11 časti II nálezu), by znamenalo v podstate vrátiť vec znovu na začiatok súdneho dokazovania, čo by vo vzťahu k dvojmesačnej prekážke v konaní zavinenej krajským súdom (práceneschopnosťou sudkyne) bolo zjavne neprimerané.

Ústavný súd nezistil medzi dôvodmi a skutočnosťami, ktoré sťažovateľ uvádzal v konaní pred ústavným súdom, žiadny taký dôvod alebo skutočnosť, ktoré by mohli spochybniť právne závery najvyššieho súdu o existencii a relevantnosti kolúzneho dôvodu

väzby v čase rozhodovania napadnutým uznesením alebo by sa inak jeho právne závery javili ako zjavne neodôvodnené či svojvoľné.

1.10 Ústavný súd taktiež nezistil žiadnu skutočnosť v postupe krajského súdu, ktorá by potvrdzovala tvrdenie sťažovateľa, že pri rozhodovaní napadnutým uznesením „sa nerešpektovala ani zásada prejednávateľ väzobné veci čo najrýchlejšie“.

O tom, že najvyšší súd dbal o to, aby sťažovateľ bol v konaní pred krajským súdom vo väzbe s ohľadom na konkrétne okolnosti veci len po nevyhnutnú dobu, svedčí aj jeho uznesenie zo 17. októbra 2002, keď sťažovateľa prepustil z väzby na slobodu. V tomto uznesení vo vzťahu k dôvodom kolúznej väzby (§ 67 ods. 1 písm. b) TP) u sťažovateľa uviedol, že „ani neskončené dokazovanie na hlavnom pojednávaní nepotvrdzuje konkrétnym spôsobom, že by v tomto štádiu konania mohli úspešne naplniť uvedený dôvod väzby. Krajský súd vykonal všetky mienené a procesnými stranami navrhované dôkazy (vrátane všetkých listinných dôkazov), pričom na pojednávanie odročené na 11. až 13. novembra 2002 predvolal desať svedkov, ktorých navrhli obžalovaní. Krajský súd v odôvodnení uznesenia ani neuviedol, v čom alebo v akých konkrétnych súvislostiach by obžalovaní mohli na svedkov alebo spoluobžalovaných ešte v súčasnej dôkaznej situácii pôsobiť (...)“. Najvyššiemu súdu preto nemožno vytýkať, že ako nadriadený súd prehliadal alebo toleroval, že krajský súd nepostupoval pri vykonávaní procesných úkonov s osobitnou starostlivosťou a urýchlením v čase, keď bol sťažovateľ vo väzbe.

1.11 Podľa názoru ústavného súdu napadnuté uznesenie vyhovelo ústavnej požiadavke, aby väzba ako opatrenie pozbavujúce osobnej slobody bola vykonaná spôsobom poskytujúcim obvinenému sťažovateľovi základné procesné záruky proti svojvoľnému postupu krajského súdu ako súdu, ktorý koná a rozhoduje v prvom stupni o obžalobe podanej na sťažovateľa. Z týchto dôvodov ústavný súd nezistil porušenie práva sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ústavy napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

Právo na prerokovanie veci „bez zbytočných priet'ahov“, resp. „v primeranej lehote“

2.1 Podstata námietok s'ťažovateľa spočívajúcich na jeho tvrdení, že krajský súd „vo veci nepostupuje s prihliadnutím na nutnosť väzobné veci prejednávať urýchlene“, sa v tomto bode s'ťažnosti týkala postupu krajského súdu v napadnutom konaní z hľadiska práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...)“, resp. práva na to, „aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu (...)“, zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

2.2 Zástupca krajského súdu k tomuto bodu s'ťažnosti zdôraznil (vo vyjadrení z 31. januára 2003) náročnosť veci „vzhľadom na rozsah veci a jej zložitosť, keď spis obsahuje 3 559 strán – do podania obžaloby v oboch spojených veciach, vo veci je trestne stíhaných 10 obžalovaných pre závažnú trestnú činnosť. (...) v predmetnej veci rýchlosť a účinnosť konania je podmienená objektívnym charakterom veci. Je pravdou, že pojednávanie trvá dlho, ale len z dôvodu zložitosti pojednávanej veci (...)“. V replike (vyjadrenie z 25. apríla 2003) na vyjadrenie s'ťažovateľa dodal, že „v prejednávanej trestnej veci neexistuje žiadne obdobie nečinnosti súdu, v prípade keď došlo k odročeniu hlavného pojednávania, konaniu vždy bránila zákonná prekážka. (...) súd vo veci, ktorej zložitosť je nepopierateľná, priebežne robil úkony, v danom prípade priebežne určoval termíny hlavných pojednávaní, na ktorých vykonával dokazovanie. O rozsahu dokazovania vykonávaného na hlavných pojednávaniach, najlepšie svedčia zápisnice z jednotlivých hlavných pojednávaní (...)“.

2.3 S'ťažovateľ v tejto časti s'ťažnosti vo vyjadrení z 28. marca 2003 zdôraznil, že vyjadrenie krajského súdu je arbitrárne, lebo poukazuje „na dôvody, ktoré mi nemožno pripočítat' na ľarchu“, keď „dôvodom na opakované odročenie hlavného pojednávania boli okrem iného aj práceneschopnosť členky senátu, neprítomnosť prísediaceho, ale aj pojednávania v iných veciach. (...) Z obsahu s'ťažnosti, dodatku k nej, vyjadrení súdov a rozhodnutí vyplýva, že v súvislosti s rozhodovaním o obžalobe na mňa v konaní pred Krajským súdom v Žiline spisová značka 3 T 9/00 sú priet'ahy. Tieto spôsobili, že som bol

v rozpore s ústavou a medzinárodnými normami, ktorými je Slovenská republika viazaná vo väzbe po neprípustnú dobu a doposiaľ sa nachádzam v stave právnej neistoty (...)“.

2.4 Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, resp. právo na prejednanie veci v primeranej lehote, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. II. ÚS 26/95, I. ÚS 3/00). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

Ústavný súd si pri výklade týchto práv osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 Dohovoru, preto v ich obsahu nemožno vidieť zásadnú odlišnosť. V oboch prípadoch však požiadavku „bez zbytočných priet'ahov“, resp. „v primeranej lehote“ treba odlišovať od požiadavky na dĺžku väzby ustanovenej v čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy (III. ÚS 7/00, II. ÚS 55/98, pozri tiež napr. rozsudok vo veci P. v Česká republika z 25. apríla 2000, § 98, v ktorom ESĽP uviedol, že požiadavku „v primeranej lehote“ stanovenú v čl. 6 ods. 1 je potrebné rozlišovať od tej istej požiadavky stanovenej v čl. 5 ods. 3 Dohovoru).

2.5. Ústavný súd sa mohol vysloviť len o prípadnom porušení týchto práv sťažovateľa krajským súdom, pričom predmetom jeho vlastného posúdenia bola tá časť konania pred súdom, v ktorej konal krajský súd v období od 10. mája 2001 (od postúpenia veci) doteraz. Ústavný súd konštatuje, že počas tohto obdobia bol sťažovateľ vo väzbe do 17. októbra 2002, o ktorej do tej doby musel opakovane rozhodovať najvyšší súd na základe sťažností sťažovateľa a spoluobžalovaných, resp. na základe žiadostí o predĺženie trvania väzby. Pri celkovom hodnotení tejto dĺžky konania ústavný súd však prihliadal aj na to, že konanie v tejto trestnej veci sa voči sťažovateľovi začalo vznesením obvinenia v júni 1999 (II. ÚS 55/98).

2.6 Ústavný súd vzhľadom na rozsah a charakter dôkazov, ktoré krajský súd musí vykonať a posúdiť vo vzťahu k desiatim obžalovaným stíhaným pre závažnú trestnú činnosť, považoval predmetnú trestnú vec za zložitú.

2.7 Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa počas konania pred krajským súdom, ústavný súd nezistil žiadnu skutočnosť, na základe ktorej by ho bolo možné považovať za také, ktoré prispelo k posudzovanej dĺžke konania.

2.8 Pokiaľ ide o postup krajského súdu, ústavný súd nezistil žiadne významné obdobie nečinnosti, ktoré by bolo možné považovať za zbytočný prieťah. V posudzovanom období krajský súd konal s ohľadom na zložitosť veci v primeraných lehotách (pozri body 8 až 19 časti II nálezu). Pokiaľ ide o námietku nekonania z dôvodu „praceneschopnosti sudkyne“, ústavný súd poukazuje na dôvody, ktoré uviedol pri posúdení práva na osobnú slobodu (pozri bod 1.9 tejto časti nálezu). Obdobne neuznal ako prieťah, ktorý by bolo možné v okolnostiach danej veci kvalifikovať ako „zbytočný“, dôvod odročenia hlavného pojednávania 10. septembra 2001 pre neprítomnosť prísediaceho člena senátu (pozri bod 8 časti II nálezu).

2.9 Vzhľadom na tieto okolnosti ústavný súd nezistil zo strany krajského súdu porušenie práva sťažovateľa podľa označených článkov ústavy a Dohovoru.

Z týchto dôvodov bolo rozhodnuté tak, ako to je uvedené vo výroku nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. februára 2004